

Els noms comuns de les plantes a Vilafranca, Els Ports (1)

The common names of the plants placed in Vilafranca, Els Ports (1)

Ricard Pitarch Garcia. Catedràtic d'Educació Secundària. ripiga@hotmail.com

Marcel Pitarch Marín. Professor d'Educació Secundària. marcelpm95@gmail.com

Presentat: 7/02/22

Aprovat: 21/02/22

Resum

L'abandó del món rural està deixant en l'oblit tradicions, oficis perduts, utensilis i tot un vocabulari d'elements lingüísticoculturals de valor patrimonial, etnogràfic i cultural, que s'han transmès generació rere generació.

En aquest treball es pretén donar a conèixer els noms comuns d'unes quantes espècies vegetals utilitzats tradicionalment a Vilafranca, acompanyats dels noms científics, algunes característiques destacables de cada espècie i una fotografia. Amb tot i això s'intenta que resulte fàcil la seua identificació al camp i restablir eixa relació unívoca entre el nom comú de la planta i la pròpia planta.

Paraules clau: Botànica, fitonímia, espècies vegetals, Vilafranca, botànica, noms comuns de les plantes

Abstract

The abandonment of the rural environment is making us forget about traditions, jobs that no longer exist, tools and a great amount of vocabulary of our linguistic, cultural and ethnographic heritage, which has been passed down from generation to generation.

This work is aimed at making known the common names of a few plant species, traditionally used in Vilafranca, supported by their scientific names, some of the most important characteristics of each species and a photograph. The aim is to make it easy to identify them in the countryside and to establish their identification in the field and to determine a clear relationship between the common name of the plant and the plant itself.

Keywords: Botany, phytonymy, plant species, Vilafranca, botany, common names of plants

“La cultura local es el conjunto de costumbres, prácticas y creencias producto de la mezcla entre la tradición, la experimentación, la innovación o el intercambio con los foráneos.” Pardo de Santayana (2003)

Introducció

La supervivència de l'ésser humà ha estat estretament vinculada amb el coneixement, la manipulació i l'adaptació al seu entorn. La relació entre les persones i les plantes és constant des dels orígens de la humanitat fins l'actualitat. Els vegetals han desenvolupat un paper bàsic i prioritari, en la mesura que apareixen relacionats amb els aspectes culturals, a l'haver solucionat la majoria de les seues necessitats vitals: alimentació, medicines, útils de cuina (culleres, flaiteres...), útils de treball (cistelles, canastes, forques, raspalls, mànecs...), mobiliari (portes, taules, cadires...), llenya per cuinar,

coure el pa i calfar-se, farratge per els animals domèstics, pastures, licors i begudes, infusions, amulets, ornamentació (boga, espadanyes, empinadors...); però a més a més han desenvolupat una funció simbòlica important i inspiradora en l'art i la decoració.

Les societats rurals o les societats industrials d'àmbits més rurals tenen un contacte més directe amb la natura. Han usat les plantes de molt diverses maneres i una de les primeres necessitats ha estat posar nom per referir-se a elles i diferenciar-les d'altres plantes, bé perquè les utilitza, perquè coneix les seues propietats (medicinals o perjudicials), perquè abunden, perquè suposen una competència a les plantes conreades i calia eliminar-les o bé perquè són cridaneres i li resulten familiars. Els noms de les plantes sovint n'indiquen característiques o qualitats i constitueixen una riquesa etnobotànica i etnolingüística considerable. La majoria d'aquestes propostes han quedat en un àmbit local i no s'han estés més enllà, mentre altres s'han difós per uns territoris més amplis.

Els paisatges agraris que havien anat constituint-se al llarg dels últims segles van entrar en regressió, i és a partir dels anys seixanta del segle XX, quan els masos van abandonant-se i els oficis de pastor i recol·lector de plantes quasi s'han extingit. Si determinades espècies perden la seua denominació en una zona és perquè fa molt de temps que deixaren de ser importants per a la població d'eixe lloc.

Les activitats tradicionals del món agrari i ramader, amb l'abandonament del medi rural, han deixat de transmetre's en les últimes generacions conforme ho havien fet al llarg de segles. Amb la maquinària agrícola i els utensilis aplicats al tractor, es perd eixe contacte directe del dia a dia amb la terra, ja no és com quan es llaurava a forcat, s'escardava, s'escampava el fem, es pasturava el ramat d'ovelles...

La deixadesa del medi rural, la substitució del treball agrícola i ramader pel treball industrial i l'emigració a la ciutat trencaren el principal mecanisme de comunicació de la cultura tradicional, la transmissió oral. Els mitjans de comunicació de masses i els mitjans digitals, més recentment, han deixat en l'oblit les converses al voltant de l'estufa o de la foguera en temps més remots i les persones majors han deixat de ser en gran part, els transmissors de la cultura i de les tradicions a les noves generacions.

Són molts els mots que formen part del vocabulari vinculat als diversos oficis perduts i el seu utilatge; vocabulari que forma part del patrimoni etnogràfic i que es troba en un procés d'oblit molt avançat. Instruments per a remoure, cavar, tallar: aixadella, destal, ganxos, pic, aladre, trill, rella, dalla, aixol, forcat, falç... Estris de transport com civera, collaró, cabàs, cistella, taleca, canasto, sària... Útils de mesura: barcella, cafís, romana... Activitats agrícoles com trillar, encavallonar, entaluar, escardar, cremar gavells... Microtoponímia, en quant a noms propis que fan referència a assegadors, barranquets, camins, així com zones de finques: la foieta, el tancat rodó, el racó de les botges, la serradeta, el tancat serradó... Noms d'indumentària i vestimenta que també ha quedat en desús: saragüells, jupetí, enagües...

No menys importants són els noms de plantes que tradicionalment s'han utilitzat per les persones que tenien una estreta relació amb la natura, agricultors, ramaders, treballadors forestals, masovers o no. Plantes medicinals com el timó, la botgeta gangrenosa, la flor de saüc..., plantes per fer raspalls com les margineres, la galluvera... i que avui en dia estan en desús. No ens ha de sorprendre la ignorància total de noms, que en un passat no massa remot, havien sigut coneguts i utilitzats. Les generacions més joves tenen la necessitat, obligatorietat i opcionalitat de deixar-se arrossegar

per l'eficiència i l'admiració de la tecnologia digital del moment. Les tradicions no constitueixen un atractiu i majoritàriament no en són bons coneixedors. Malgrat tot això, algunes plantes continuen recol·lectant-se habitualment i utilitzant-se com a plantes medicinals.

D'açò es dedueix una certa urgència en la recollida d'aquest vocabulari, donat que cada any que passa significa alguns informants menys i limita les possibilitats de recuperació d'un patrimoni cultural valuós, testimoni de la cultura d'una època anterior. Per això estem obligats a recopilar, analitzar, protegir i divulgar-ho prompte, abans que la informació desaparega per sempre.

Fitonímia

La fitonímia popular o etnofitonímia és la disciplina que estudia els noms populars, també anomenats comuns, vulgars o vernacles, de les plantes. Aquests noms tenen una gran importància, perquè són més utilitzats entre la població que els noms científics.

Una espècie botànica sol tenir més d'un nom en català i en qualsevol altre idioma, de vegades moltíssims, i comprendre diversos mots dialectals i diferents variants formals. En "Flora Ibérica" volum VI: pàg. 413 es recullen per a l'espècie *Crataegus monogyna*, tots aquests noms comuns en català: arç blanc, abreüller, agrauiller, arç, arç biruler, arç brueller, babuller, berguller, beruller, breüller, cirer de pastor, cirerer de guineu, cirerer del Bon Pastor, cirerer de la Mare de Deu, espí, espí blanc, espinalb, espinau, garbuller, garguller, ram de Sant Pere, braguller, brauller, grabuller, grauller, grenoller, cirerer de pastor, arbulloner, arguller, espinal i gaürer. I per a l'espècie *Amelanchier ovalis*, a la pàg. 432 recull els següents noms: corner, arbre de roca, bec de gall, bellumera, borryoler, cireretes de pastor, cornera, cornier, corniguer, corniol, cornulier, cornyer, corronyer, coronyer, gallumera, galluvera, mallenquera i pomerola. També pot passar a la inversa, una denominació popular pot convenir a espècies diferents i taxonòmicament molt allunyades entre elles. Les sinonímies i les homonímies o polisèmies fan, que de manera general, siga difícil identificar les plantes pels seus noms comuns.

Com a conseqüència d'aquesta diversitat de noms sorgiren tant la nomenclatura com la taxonomia científiques. A mitjan segle XVIII, Carl von Linné, amb la publicació del *Species Plantarum* (1753) va proposar el sistema binomial, que tan útil ha resultat per a la comunitat científica i continua utilitzant-se universalment.

Aquest article fa referència als fitònims o noms utilitzats tradicionalment per les persones que tenien una relació estreta amb la natura, agricultura, ramaderia, silvicultura... per anomenar alguns arbres, arbusts i altres plantes que formen part de la flora de Vilafranca. Avui en dia hem perdut eixa sapiència de dir les coses pel seu nom, i aquest treball pretén ser un exercici de recerca dels noms de plantes, amb la seua identificació, per evitar que es perden.

En el moment actual, davant eixa abundància de noms que fan referència a una única espècie, trobem dos propostes que coincideixen en la importància de mantenir els diversos noms dialectals i diferents variants locals, però una d'elles, defensada per MATEO és partidària d'elaborar en les llengües vernacles "un corpus nomenclatural, paral·lel al científic, i recolzat en ell quan el nom comú no es puga aprofitar. Aquest corpus hauria de ser tasca d'un equip de taxònoms i lingüistes, promogut per l'administració".

“No se trata de prohibir a las comunidades rurales o comarcales que sigan usando sus nombres tradicionales, sino de recoger o promover un nombre unívoco para cada lengua¹ a aplicar a cada planta, cuando hablamos con personas de otros países o comunidades.” MATEO (2020 pág. 62)

En canvi, la proposta de VALLÉS difereix en quant diu que “no veiem cap necessitat de designar un nom prioritari i que si es trobés imprescindible en alguns casos caldria procurar de mantenir un equilibri entre els grans dialectes de la llengua per tal que ningú no se sentís menyspreat o marginat. El nom científic, a més, serviria igualment per als casos en què no hi hagués cap nom autòcton per a una planta”.

“No veiem una necessitat real de prioritzar noms de plantes, tenim la impressió definida que en no pocs casos fer-ho causaria en una part dels parlants perplexitat o rebuig, i fins i tot donaria arguments per al secessionisme lingüístic.” [...] Així, per a la nostra llengua, l’Institut d’Estudis Catalans (1996) considera que cal fomentar que les variants tradicionals d’àmbit geogràfic restringit (pròpies d’un sol gran dialecte) amb prestigi i tradició siguin conegudes i reconegudes com a integrants de la llengua comuna i que trets que caracteritzen certs territoris també han de ser considerats llengua estàndard. [...] El nom científic, a més, serviria igualment per als casos en què no hi hagués cap nom autòcton per a una planta.” VALLÉS (2009 pág. 140-142)

L’article s’ha estructurat amb una relació d’arbres, arbusts, mates arbustives i algunes crasses. De cadascuna d’elles figura en primer lloc el nom comú utilitzat a Vilafranca (aquest s’ha utilitzat per ordenar-les alfabèticament), el nom científic al que correspon, alguna característica que ajuda a verificar la identitat planta-nom i una fotografia per tal de poder-los atribuir de manera clara a un tàxon. En molts casos, sols s’escau de fer-hi figurar un nom correcte però no és pas rar que n’hi hagi dos o més. Les variacions de pronúncia locals i familiars que s’han transmés al llarg de generacions, fan que es duguen a terme lleugeres variants fonètiques i de lèxic.

La proximitat i el contacte amb les poblacions veïnes, de parla castellana, i els moviments poblacionals deguts a matrimonis, a treballs eventuals, al comerç, a la proximitat de la frontera lingüística... han influït en la fitonímia de la zona i alguns dels noms utilitzats són castellans. Com per exemple en els pins, els anomenem com en castellà, diem “pi albar” i “pi negral”, quan en la mateixa parla lingüística, més al nord s’anomenen “pi roig” i “pinassa”.

Aquells noms comuns que porten un asterisc * al final, és que són arbusts o arbres molt escassos al terme de Vilafranca i no hem trobat persones que conegueren un nom assignat a eixes espècies. S’ha optat per posar noms que s’han utilitzat en comarques pròximes, amb el mateix idioma, considerant que pot resultar d’utilitat poder anomenar-les mitjançant un nom comú.

1.- Mateo diu al text: “para la lengua española”, però ho hem substituït per “cada llengua” degut a que així fa referència en el mateix article.

Aladern menut

Aladern menut*

Rhamnus saxatilis Jacq. subsp. *infectoria* (L.) P. Fourn.

Arbust caducifoli que té els branquillons laterals transformats en espines, pot superar el metre d'alçària. Les flors són diminutes i poc vistoses. El fruit és carnós, de la grandària d'un pèsol i negrós en madurar.

Viu a l'orla de les rouredes i carrascars, en sòls pedregosos i carbonatats.

Argilaga

Argilaga, argelaga

Genista scorpius (L.) DC.

Arbust perennifoli, fortament espinós i molt ramificat. Les fulles diminutes omplin la planta en el temps de floració. Les flors són de color groc viu i una mica ataronjat. El fruit és un llegum.

Molt abundant en brolles, matollars secs i assolellats d'ambients frescs, clarianes de bosc...

Argilaga roja

Argilaga roja, argelaga roja

Ulex parviflorus Pourr. subsp. *parviflorus*

Arbust molt ramificat i densament espinós, totes les branques acaben en una espina molt aguda i punxent. Les fulles són diminutes i les flors de color groc intens i amb un llarg període de floració.

El clima més benvolent de les últimes dècades ha fet que creixin alguns exemplars subespontanis, especialment a la vora de la carretera o en alguna pista, a les àrees més resguardades del fred.

Auró negre

Auró negre, oró

Acer monspessulanum L.

Arbre caducifoli. Les fulles amb tres lòbuls oblongs o triangulars. Les flors neixen abans que les fulles, però són xicotetes i poc vistoses. El fruit té les ales típiques dels aurons, disposades gairebé paral·leles.

Viu als boscs humits com en les rouredes.

Auró, oró

Acer opalus Mill. subsp. *granatense* (Boiss.) Font Quer & Rothm.

Arbre caducifoli, encara que sovint el trobem de forma arbustiva. Les fulles són palmades i tenen 3-5-(7) lòbuls desiguals, de color verd fosc i adquireixen tonalitats rogenques a la tardor, abans de caure. Fruit amb dues ales que formen entre elles un angle de 45-90°.

Viu en carrascars, rouredes i boscs mixts amb pins, en zones fresques.

Auró

Avellaner

Corylus avellana L.

Té aspecte arbusti, caducifoli i ramós des de la base. El seu fruit és sec i llenyós, globós i de color bru rogenç; està envoltat per un involucre foliaci, és l'avellana.

Es troben alguns exemplars silvestres a les àrees més muntanyoses i elevades com el Bovalar de Coder. A més a més, els que han estat plantats en conreus, per l'aprofitament dels seus fruits.

És una planta apreciada en medicina popular.

Avellaner

Boix

Buxus sempervirens L.

Arbust perennifoli, de flors no vistoses i fruit sec. Els mesos més freds canvia el color de les fulles, passant del verd oliva al color terrós-ataronjat.

Al terme de Vilafranca es cria sense formar arbustos molt alts, però en ambients frescs i sòls millors supera els 2 m d'alçada. El trobem entre el molí Dolç i el mas de la Rambla, en ombries i proximitats a la rambla de les Truites.

La fusta és molt dura i molt apreciada en treballs d'artesanía.

Boix

Boix moll*

Lonicera xylosteum L.

Arbust caducifoli que pot arribar als 2 m d'alçada. De fulles oposades i simples, ovades i pubescents. Flors de color crema blanquinós i més o menys tenyides de rosa pàl·lid. El fruit és carnós, més bé globós, d'entre 5-10 mm de diàmetre i de color roig.

Forma part de l'orla de rouredes i pinedes de pi albar, en ambients frescs i ombrívols de les muntanyes. És molt escàs al terme de Vilafranca.

Boix moll

Botja

Botja

Santolina ericoides Poir.

Arbust baixet, molt aromàtic, adaptat a viure en sòls degradats, vores de camins, camps abandonats... S'adapta bé en llocs assolellats i secs.

Alguns estius s'han segat les tiges dreçades, amb les inflorescències grogues, perquè les comercialitzaven i s'utilitzaven per les seues propietats com a digestives.

Cansoltes

Cansoltes

Sempervivum tectorum L.

Planta formada per nombroses rosetes de fulles, denses, aplanades i verdes.

Es cultiva com ornamental, però es troba naturalitzada en murs, paredons, teulats i indrets amb sol escàs, a les proximitats de llocs habitats per l'ésser humà.

Carrasca

Carrasca

Quercus ilex L. subsp. *ballota* (Desf.) Samp.

Arbre perennifoli d'escorça rugosa i clivellada. Fulles de color verd-grisenc per l'anvers i cendrós-blanquinós pel revers. Els aglàns són molt abundants i comestibles per als humans i els ramats.

Forma masses forestals pures, els carrascars, o mixtes amb pins, roures, savines, etc. Adaptada a les àrees més seques i fins i tot amb sòls pobres, en aquestes condicions no arriben a fer-se arbres grans.

Els rebrots que ixen després de tallar una carrasca tenen les fulles punxents i a Vilafranca acostumen a anomenar-los coscolles, però no s'han de confondre amb el coscoll roig (*Quercus coccifera*), arbustiu, que es cria per quasi tota la província, però a una altitud menor.

La seua fusta fou utilitzada per fer carbó fins la dècada de 1960. Per la seua duresa posseís un elevat poder calorífic i s'utilitza com combustible d'estufes, forns de coure pa...

Cascaula

Cascaula

Genista hispanica L. subsp. *hispanica*

Planta rastrera amb espines curtes i poc rígides. Les flors, de color groc, estan reunides en glomèruls esferoïdals.

Creix en carrascars, pinedes, brolles, joncedes, sempre en llocs molt ombrejats i amb certa humitat; sobre sòls calcaris.

Cepillo

Globularia linifolia Lam. subsp. *hispanica* (Willd.) M.B. Crespo & Mateo

Herba llenyosa a la base, amb les tiges floríferes erectes i flors blaves agrupades en un capítol.

Habita en matollars, clarianes de bosc i pasturatges secs, en sòls rocosos o descarnats.

Tradicionalment s'utilitza com estomacal, laxant i hipotensora (Mulet, 1991).

Cepillo

Ciribort, cirer bort

Prunus mahaleb L.

Arbret caducifoli de flors radials de color blanc, molt aromàtiques, contemporànies de les fulles. El fruit és carnós, de menys d'un centímetre de diàmetre, primer de color rogenc i negrós en madurar.

Es cria en bardisses, replanells de roca, barrancs frescals. S'utilitza com a peu (portaempelt) sobre el què empeltar-lo de cirer.

Ciribort

Codonyer

Cydonia oblonga Miller

Arbret caducifoli. Les fulles són verdes a l'anvers i densament tomentoses i grisenques al revers.

Cultivats pel seu fruit, el codony, molt aromàtic i de sabor aspre en madurar. El fruit és comestible, però es pot coure i afegint-li mel o sucre s'elabora el codonyat.

Codonyer

Cristos

Berberis hispanica Boiss. & Reuter subsp. *seroi* (O. Bolòs & Vigo) Rivas Mart. & al.

Arbust caducifoli, espinós, amb espines simples o amb 3-5 puntes. Les fulles tendres són de color rogenc, després passen a color verd. Flors groguenques i després fruits allargats i carnosos, de color blau-violeta fosc a morat quan són madurs.

Endemisme ibero-llevantí, creix en ambient subhúmit i en zones muntanyoses. Escàs al terme de Vilafranca.

Forma part de l'orla espinosa de pinars albars, pinars de pi negral i rouredes, a les parts més fresques i humides del terme de Vilafranca.

Cristos

Doradilla

Doradilla, dorodilla*Ceterach officinarum* Willd.

Habita en clevills de murs artificials i penyals naturals, en ambients una mica humits.

És una falguera, pel revers dels frondes de color castany, ocultant les espores que utilitza per reproduir-se.

Es cria en marges de pedra en sec, murs poc o molt humits..., tolera bé un cert grau d'eixutesa.

Tradicionalment s'ha utilitzat com hipotensora.

Endriner

Endriner, andriné*Prunus spinosa* L.

Arbust caducifoli, molt espinós i ramificat. Les flors són de color blanc i omplien l'arbust quan la floració, abans de traure les fulles, amb un aroma agradable. Els fruits són de color blau fosc o violeta negrós, molt àcids i astringents, s'utilitzen en maceració per elaborar el patxaran.

Forma part de les orles espinoses de la roureda, el carrascar i les pinedes.

Eriçó

Eriçó, eriç*Erinacea anthyllis* Link subsp. *anthyllis*

Mates encoixinades i molt espinoses. Al maig florís i s'ompli de flors de color blau-moradenc.

Habita en matollars secs de les àrees elevades i ventejades de muntanya.

Esbarzer

Esbarzer, sarsa*Rubus ulmifolius* Schott

Arbust sarmentós, enfiladís i espinós que forma part de nombroses orles espinoses. Flors de color rosa, en ocasions més blanquinoses. El fruit és carnós, passa del color verd al roig i acaba de color negrós en madurar. Els fruits són les mores, comestibles i apreciats.

Té molta vigorositat i facilitat en reproduir-se i una vegada s'instal·la i apodera d'un espai és molt difícil d'eradicar.

Viu a les bardisses i als clars dels boscos, en sòls humits.

Se li atribueixen nombroses utilitzacions populars.

Espantallops, esclafidor*Colutea breviaalata* Lange

Arbust caducifoli, escàs, sense espines i amb les flors grogues. El fruit és un llegum globós, unflat, amb varies llavors.

Forma part de l'orla de carrascars o rouredes de zones fresques. En garrigues i talussos, vores de camins i barranquets.

Espantallops

Espígol*Lavandula latifolia* Medicus

Mata arbustiva, de fulles grisenques o blanquinoses. Flors de color violeta blavós o porpra clar, agrupades en una inflorescència semblant a una espiga.

Forma part dels matollars mediterranis de menor altitud i requereix menys humitat que l'espígol mascle.

En el segle XX era segada i per destil·lació s'obtenia l'essència d'espígol, que posteriorment s'utilitzava en perfumeria i en aromatitzar sabons.

També s'ha utilitzat popularment com medicinal per remeiar o millorar en algunes dolències o malalties. És una planta mel·lífera.

Espígol

Espígol mascle*Lavandula angustifolia* Miller subsp. *pyrenaica* (DC.) Guinea

Mata arbustiva, amb les fulles més verdes que l'espècie anterior. Les flors són de color porpra blavós.

Creix en aquelles àrees més humides i forma part dels matollars associats a les rouredes. Més escassa que l'anterior. Planta endèmica del mediterrani occidental. D'interès botànic i farmacèutic.

Espígol mascle

Espinal, cireretes de pastor*Crataegus monogyna* Jacq.

Arbust o arbret caducifoli, amb branques espinoses. S'ompli de flors blanques a la primavera, abans de traure les fulles i a la tardor els fruits són carnosos i rojos en madurar.

Creix a l'orla espinosa dels boscs caducifolis, marcescents i escleròfil·les, en bardisses i fins i tot en codolars fluvials.

La seua fusta és apreciada en ebenisteria i a les seues flors se'ls atribueixen propietats medicinals.

Espinal

Galluvera

Galluvera

Amelanchier ovalis Medicus

Arbust caducifoli de branques dretes que pot superar els 2 m d'alçada. Les flors són de color blanc i els fruits de color blau fosc o púrpura negrós en madurar.

Creix en fissures de roques i barrancs pedregosos poc assolellats. Forma part de l'orla espinosa de carrascars, rouredes i pinedes.

Galluba

Galluba, gayuva

Arctostaphylos uva-ursi (L.) Sprengel subsp. *crassifolia* (Br.-Bl.) Rivas Mart.

Arbust reptant, amb les branques que poden mesurar més d'un metre de llargària. El fruit és esfèric i de color roig brillant.

Creix en zones fresques i relativament humides, formant una catifa en boscs de muntanya: pinedes, rouredes o carrascars com al Bovalar.

Té diversos usos medicinals.

Gesmiler de bosc

Gesmiler de bosc*

Jasminum fruticans L.

Arbust semicaducifoli, molt ramificat i de branques dretes. Les fulles trifoliades. Les flors flairoses, de color groc viu, fins a 2 cm. El fruit és carnos, globós, al voltant d'1 cm de diàmetre i negrós en madurar.

Present en carrascars, brolles arbrades, bardisses de les àrees humides. Escàs al terme de Vilafranca.

Ginebre

Ginebre

Juniperus communis L.

Arbust o arbret perennifoli, amb fulles aciculars punxents. Els fruits són gàbulcs carnosos, blavosos o una mica violacis en la maduresa.

Habita en màquies i boscs de l'interior nord de Castelló, en pinedes negrals i de pi albar, rouredes, savinars i ginebrars. Els seus fruits s'utilitzen per a l'obtenció de la ginebra. Les seues branques s'han utilitzat per fer les porteres, degut al caràcter imputrescible de la fusta. També s'extrau la resina per foragitar les serps.

Ginebre ver, càdec

Juniperus oxycedrus L. subsp. *badia* (H. Gay) Debeaux

Arbust perennifoli que arriba a fer-se un arbret més gran que els ginebres. Les fulles presenten dues bandes de color verd grisenc, separades pel nervi mitjà. Els seus fruits són de color marró rogenc quan maduren.

Creix a les àrees de menys altitud del terme de Vilafranca.

La seua fusta perdura molts anys, és imputrescible.

Per combustió incompleta (pirogenació), s'obté l'oli de brea de ginebre ver, utilitzat com antiparasitari.

Ginebre ver

Ginesta borda

Genista ausetana (O. Bolòs & Vigo) Talavera

Arbust sense espines, molt ramificat des de la base i que pot mesurar més d'un metre d'alçada. Fulles escasses, estretes i que no superen els 2 cm. A la primavera s'ompli de flors grogues amb un aroma particular.

Viu en matollars secs, argilosos o margosos. En àrees de clima fresc.

Endemisme mediterrani-noroccidental.

Indicada tradicionalment com tòxica per al ramat.

Ginesta borda

Grèvol

Ilex aquifolium L.

Arbret perennifoli, de port arbustiu, i que pot arribar a 8-9 m d'alçada. Presenta fulles brillants, algunes enteres i altres dentades i punxents. El fruit és de la grandària d'un pèsol, de color roig intens i brillant, tòxic.

Habita en enclavaments relictos, preferentment en ombries, reus de roca i raconades cara el fred.

Les seues branques amb fruits s'utilitzen com adorn nadalenc. De la seua corfa s'obtenia visc o lliga per a la captura d'ocells.

Grèvol

Hedra, heura

Hedera helix L.

Planta perennifòlia, enfiladissa amb fulles de dues menes: les de les branques estèrils són palmades, amb 3-5 lòbuls més bé triangulars i les de les tiges floríferes ovades o romboïdals, de vegades amplament lanceolades. El fruit és esfèric i negrós. Tota la planta és tòxica, especialment els seus fruits.

Viu en llocs ombrívols: murs, talussos, roques, sotabosc i grim pant per troncs i branques d'arbres.

S'ha utilitzat popularment com hipotensora (Mulet, 1991).

Hedra

Mansíbulo

Mansíbulo, mansiulo*Helleborus foetidus* L.

Planta perenne, llenyosa a la base, amb les fulles dividides, de color verd fosc. Les flors tenen forma campanulada o globosa. De floració hivernal.

Acompanya formacions forestals en àrees subhúmedes i humides. En terrenys pedregosos, matollars i orla forestal.

Mentironé

Mentironé*Viburnum lantana* L.

Arbust caducifoli, molt ramificat des de la base. Les flors són blanques i els fruits rogencs que es tornen negres quan estan madurs.

Es troba a l'orla dels boscos, en zones muntanyoses fresques i humides, però no és gaire abundant a Vilafranca.

Noguera

Noguera*Juglans regia* L.

Arbre caducifoli de tronc llis i d'escorça gris-platejada.

Cultivat en llocs frescs, protegits i humits, a les proximitats dels masos o llocs habitats.

Els seus fruits són les nous o anous, consumides com a fruits secs i la coberta externa verda. Aquesta coberta del fruit immadur s'utilitzava com a tinctòria: la nogalina. La fusta s'utilitza per fer mobles i és molt apreciada en ebenisteria.

Olivereta

Olivereta**Ligustrum vulgare* L.

Arbust caducifoli, ramificat. Les fulles són simples i oposades. Les flors de color blanc, de 4-6 mm de diàmetre i agrupades en inflorescències piramidals molt flairoses. El fruit és carnós, globós i de color negre en madurar.

Viu a les bardisses i a l'orla de boscos de ribera. És molt escassa al terme de Vilafranca, però la podem trobar a la rambla de les Trites.

Om*Ulmus minor* Miller

Arbre caducifoli de fulles asimètriques a la base.

Tant les flors com els fruits són anteriors a les fulles. El fruit és una sàmara ovada, escotada i amb la llavor desplaçada cap a l'apex.

Vivia als boscs de ribera, junt a bardisses, a vora de camins i en ocasions arribà a formar omedes. Només en queda algun exemplar subespontani, perquè van desaparèixer la quasi totalitat d'ells a les últimes dècades del segle XX, conseqüència de la grafiosi, malaltia produïda per un fong. Té interès etnobotànic i farmacèutic.

Om

Parra, vinya*Vitis vinifera* L.

Liana caducifòlia, ramificada, enfiladissa per mitjà de circells, les més joves sarmentoses. Les flors gens ni mica vistoses, però creixen agrupades en llargues inflorescències més o menys piramidals. Els fruits són carnosos, de forma globosa o ovoide, de color variable, des del verd o groguenc fins al morat, blavós o negre. Agrupats en un bagot de raïm, com diem a Vilafranca.

Aquest terme no té vinya, per la seua altitud i el clima, però sí es troben algunes parres plantades a les vores de llocs habitats com el Maset.

Parra

Pi albar, pi roig*Pinus sylvestris* L.

Arbre resinós, perennifoli, de fullatge verd intens glaucescent. El tronc presenta escates ataronjades cap a la part superior i les branques. Les fulles són més curtes i rígides que en el pi negral. Les pinyes són de dimensions més reduïdes que les del pi negral.

A les parts més elevades, humides i fresques del terme forma pinedes, en molts casos afavorides per repoblacions. Utilitzat tradicionalment a la serreria per la seua fusta i les branques per a llenya, com a combustible vegetal.

S'aprofitava la seua resina, no des del punt de vista comercial però sí per un ús casolà als masos, per les múltiples propietats que té.

Pi albar

Pi negral

Púdol

Pi negral

Pinus nigra Arnold subsp. *salzmannii* (Dunal) Franco

Arbre perennifoli, de fullatge verd clar, resinós.

Creix a les àrees més seques del terme, arribant a formar masses forestals, encara que també comparteix espai amb carrasques i roures. Ha estat reforestat i alguns bancals que deixaren de conrear-se al llarg del segle XX van ser plantats de pins; en altres llocs ha crescut de forma espontània.

La seua fusta s'ha aprofitat a les serrereries i les branques i les pinyes s'han utilitzat com a combustible, actualment quasi en desús. També s'ha aprofitat la seua resina.

No resulta estrany vore les bosses de processionària distribuïdes entre els extrems de les seues branques.

Raïm de sapo (*Sedum album*)**Púdol***

Rhamnus alpinus L.

Arbust caducifoli, ramificat i de branques dretes o una mica tortuoses. Les fulles una mica lluentes a l'anvers i amb els nervis molt patents pel revers. Flors molt xicotetes, d'uns 5 mm de diàmetre. El fruit és carnós, globós i negrós en madurar; no arriba al centímetre de diàmetre.

Viu a les bardisses i als marges dels boscs humits, principalment en sòls pedregosos i d'umbria.

Raïm de sapo (*Sedum sediforme*)**Raïm de sapo, raïmet de pastor, arròs de sapo**

Sedum album L. i *Sedum sediforme* (Jacq.) Pau subsp. *sediforme*

Plantes suculentas, amb fulles cilíndriques o cilíndricofusiformes. La primera, de flors blanques, s'instal·la molt bé en medis rocosos o pedregosos secs, murs, teulades, matollars degradats amb sòls esquelètics o molt assolellats. La segona, amb les flors de color groc pàl·lid, es cria en tot tipus de sòls esquelètics secs, com ara marges de pedra, clarianes de brolles i llistonars.

En molts pobles i comarques se'ls ha donat utilització medicinal de forma popular, però aquest sembla que no és el cas de Vilafranca.

Romer

Romer

Rosmarinus officinalis L.

Arbust flairós, perennifoli, que viu a altituds inferiors a les del terme de Vilafranca, però que s'han plantat alguns exemplars en aquelles àrees més assolellades i resguardades del fred, on creix bé.

Planta d'utilització farmacèutica, però a la que també se li atribueixen popularment nombroses propietats. Planta aromàtica d'interès etnobotànic, excel·lent mel·lífera, d'usos culinaris i nombroses propietats medicinals.

Roser silvestre

Rosa sp.

Arbust sarmentós, caducifoli, ramificat i de tiges erectes o arcuades, amb aculis forts i més o menys corbats, les més joves sarmentoses. Les flors són de color blanc o rosa pà·lid. El fruit carnós, ovoide i de color rogenc en madurar. Se'ls anomena galiverdos.

Viu a les bardisses, als matollars i a les vorades dels boscos de les zones fresques i humides.

Amb aquest nom tenim varies espècies al terme, algunes d'elles són: *Rosa agrestis*, *Rosa arvensis*, *Rosa pouzinii*, *Rosa micrantha*...

Roure, roure gal·ler

Quercus faginea Lam.

Dels molts roures que existeixen de manera autòctona a la península Ibèrica, ací al terme només tenim aquesta espècie, per això no cal posar-li cognom, al dir roure, no es presta a confusió.

Arbre caducifoli, però les fulles cauen a terra ven entrat l'hivern, els botànics en diuen de fulles marcescents.

Forma xicotetes masses boscoses, les rouredes, encara que molt sovint creix mesclat amb carrasques, pins, aurons...

Exigeix àrees fresques d'interior, amb certa humitat i sòls més bé profunds.

La seua llenya també s'utilitza com a combustible.

Sovint es veuen gal·les de diferents formes a les seues branquetes.

Ruda

Ruta angustifolia Pers.

Planta perenne, llenyosa a la base. Les fulles presenten glàndules i les flors són grogues i també amb glàndules en tota la superfície. Desprèn una forta olor penetrant. Tòxica. El fruit és una càpsula de superfície rugosa.

Habita en matollars i pasturatges secs a les àrees de menys altitud del terme, barranc de la Fos. Molt escassa.

Roser silvestre

Roser silvestre

Roure gal·ler

Ruda

Saboretja

Saboretja

Satureja montana L. subsp. *montana*

Inflorescència en forma d'espiga; flors de color blanc-crema, de menys d'un centímetre.

Mata arbustiva de llocs pedregosos com els codolers fluvials i de prats frescals de vorada forestal.

És molt coneguda per la seua utilització com a condiment aromàtic en l'adob de les olives. També presenta interès etnobotànic.

Sàlvia

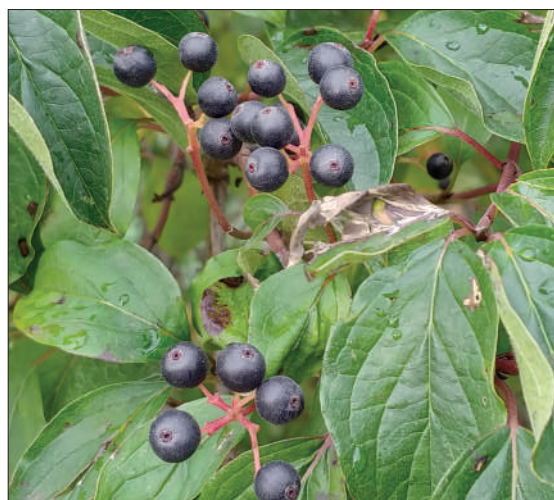
Sàlvia

Salvia lavandulifolia Vahl subsp. *lavandulifolia*

Mata arbustiva amb tiges ramificades i les fulles tomentoses, de color verd o gris blanquinós. Planta flairosa. Les flors estan agrupades en una espiga terminal, de color rosa o blau violeta.

Habita en matollars assolellats i pastures.

És una planta molt apreciada com a medicinal.

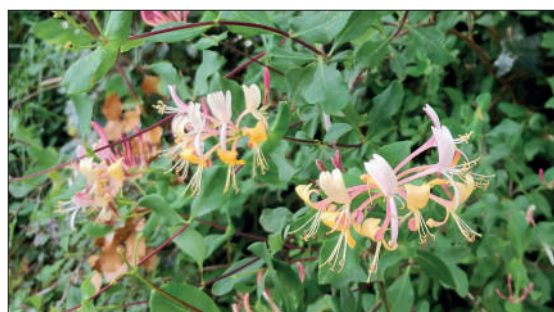
Sanguinyol

Sanguinyol*

Cornus sanguinea L.

Arbust caducifoli amb fulles de color verd intens que a la tardor adquireixen una tonalitat rogenca. El fruit és carnos, de color negre, més o menys blavós en madurar i de la grandària d'un pèsol.

Molt escàs al terme, sempre busca terrenys frescos i humits, com la rambla de les Truites.

Sanjoanera

Sanjoanera

Lonicera etrusca Santi

Arbust enfiladís, amb les tiges volubles i de fulles caduques. Molt flairosa quan està en floració. Els seus fruits són carnosos i rojos quan estan madurs.

Forma part de l'orla espinosa de pinedes, carrascars..., sobre sòls no gaire secs.

En altres llocs s'anomena lligabosc, ací se li degué assignar aquest nom per florir al voltant de Sant Joan, solstici d'estiu.

Sarga negra, gatell*Salix atrocinerea* Brot.

Arbust caducifoli, de flors xicotetes i agrupades en gatells. Viu als boscs de ribera, a les vores de rius i en el nostre cas als codolars fluvials de la rambla de les Truites i algun exemplar en barrancades humides.

Sarga*Salix eleagnus* Scop.

Arbret caducifoli amb les fulles linears i el marge revolut, de color verd fosc per l'anvers i densament tomentoses i blanquinoses pel revers. Les llavors es dispersen juntament amb un plomall cotonós.

S'instal·la als codolars fluvials de les rambles i rius, com a la rambla de les Truites, forma sargueres.

Les seues tiges són utilitzades i apreciades en cistelleria.

Saüquer*Sambucus nigra* L.

Arbust o arbret caducifoli, molt ramificat des de la base. Inflorescència gran, amb flors blanques, molt oloroses. El fruit és globós o esferoïdal, de color morat, gairebé negrós en madurar.

Cultivat des d'antic per a usos medicinals, per això cada mas tenia un o més saüquers a les proximitats de les cases. Té preferències per ambients humits i a les proximitats dels cursos d'aigua.

Les inflorescències es recullen en plena floració i es deixen assecar a l'ombra i en un lloc fresc. Durant l'any s'utilitzen en infusió en una tisana anticatarral i per curar els refredats. En etnobotànica, a més d'aquestes propietats se li atribueixen moltes més com a medicinal.

Savina*Juniperus phoenicea* L.

Espècie arbustiva amb tendència al port piramidal. Fruits globosos de color marró-rogenç quan estan madurs. Planta considerada molt tòxica.

S'adapta bé en afloraments rocosos i sobre sòls molt pedregosos, en relleixos i cingles de calcàries.

A Vilafranca s'ha utilitzat tradicionalment com a hipotensora (Mulet, 1991). També és l'arbust que predominava en l'ornamentació dels arcs a les portes de les regines i dames a les festes d'agost.

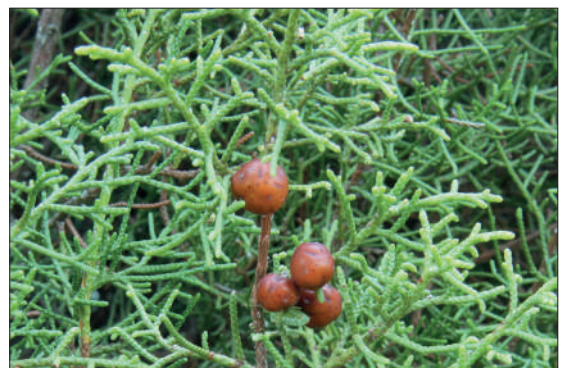
Sarga negra

Sarga

Saüquer

Savina

Servera

Servera

Sorbus domestica L.

Arbre caducifoli de fruits carnosos, les serves mesuren de 2-3 cm de diàmetre i són de color groc rogenc, brunenc en madurar.

Cultivat antigament pels seus fruits; també es troben exemplars silvestres i subespontanis en boscs, per la fàcil difusió que fan de les llavors els animals que es mengen les serves.

Els seus fruits s'han utilitzat popularment com astringents.

Servera borda

Servera borda*

Sorbus aria (L.) Crantz.

Arbre caducifoli, encara que els pocs exemplars que es troben al terme de Vilafranca tenen port arbustiu. Les fulles tenen forma ovada, de color verd fosc a l'anvers i molt tomentoses, sedoses i blanquinoses al revers, amb els nervis molt marcats. El fruit és carnós, globós, entre 0,8-1,5 cm de diàmetre, de color roig o roig ataronjat en madurar.

Es cria a les àrees més fresques de muntanya, associada a rouredes o pinedes albars mixtes.

Socarreny

Socarreny

Dorycnium pentaphyllum Scop.

Planta arbustiva, perennifòlia, de flors xicotetes, de 5 mm aproximadament i de color blanc, agrupades en glomèruls.

Es cria a les vores de camins, brolles, fenassars, matollars, pastures calcícoles i sobre sòls margosos.

Teix

Teix

Taxus baccata L.

Arbre perennifoli, de creixement lent i de llarga vida. Té les fulles xicotetes, de color verd fosc en l'anvers i un poc glauc en el revers. Una única llavor en la fructificació, envoltada d'una part carnosa, en forma de copa, de color roig intens. Totes les parts de la planta són tòxiques, excepte aquesta part de color roig anomenada aril.

Espècie que es refugia en clevills de roquisses escarpades i ombrívols, en ambients frescs i poc accessibles per a l'ésser humà. Molt escàs al terme de Vilafranca.

Til·ler

Tilia platyphyllos Scop.

Arbre caducifoli, de flors molt flairoses, de color crema blanquinós o groguenc, situades a l'extrem d'un peduncle soldat a una bràctea foliàcia que facilita el vol.

Molt escàs, d'òptim eurosiberià que arriba de forma relictual en àrees ripàries. En algunes ocasions plantat pels habitants de la zona.

D'utilitat farmacèutica i etnobotànica. De les seues inflorescències es fan infusions per les propietats sedants i antiespasmòdiques.

Til·ler

Timó mascle

Teucrium capitatum L. subsp. *capitatum*

Planta llenyosa a la base i amb les tiges més o menys erectes. Les flors de color blanc o crema; agrupades en inflorescències de tres glomèruls que no superen el centímetre de diàmetre.

Es cria en timonedes, matollars degradats, camps deixats de cultivar, clars de boscs, vessants pedregoses.

Timó mascle

Timonet, timó

Thymus vulgaris L.

Mata arbustiva amb les fulles tomentoses pel revers i blanquinoses. Flors més o menys rosades i agrupades en inflorescències globoses.

Àmpliament difosa per les brolles, pedrusques i camps de secà abandonats; d'òptim mediterrani.

Té utilització farmacèutica i popular. És una planta aromàtica, d'interès mel·lífer i utilitzada com a condiment alimentari.

Se li atribueixen nombroses propietats medicinals.

Timonet

Trabina

Juniperus thurifera L.

Arbre perennifoli, amb el fullatge blavós o un poc cendrós. Els fruits són globosos, carnosos, blavosos, solitaris, de menys d'un centímetre de diàmetre.

El seu òptim és el sistema Ibèric. Viu en ambients secs i continentals. Al terme de Vilafranca es troben molt poquets exemplars. El més destacat és l'anomenada trabina del mas de Colau.

En medicina popular ha tingut usos molt variats. La seua fusta és molt aromàtica, fa una forta olor resinosa.

Trabina

Visc

Visc, vesc

Viscum album L. subsp. *austriacum* (Wiesb.) Vollmann

Planta semiparàsita i dioica. Les seues arrels s'introdueixen en les branques dels pins, xuplant la saba bruta que ascendeix pels vasos llenyosos de l'arbre. Les fulles són coriàcies. El fruit és de la grandària d'un pèsol, carnós, entre translúcid i groguenc, lluent, amb la polpa viscosa i amb una mena de llavor. La carn del fruit és molt apegalosa i s'utilitzava en la preparació del visc per a caçar ocells.

Planta considerada medicinal en etnobotànica.

Vidalba

Vidalba

Clematis vitalba L.

Liana caducifòlia, ramificada i amb tiges llenyoses. Flors de color blanc verdós en forma d'estrella. Els fruits són molt característics per dur una aresta plomosa de 3-5 cm de llargada.

Es troba en bardisses, talussos i dins de boscs caducifolis, a les contrades més humides de les àrees muntanyenques.

Vimenera

Vimenera

Salix fragilis L.

Arbre caducifoli que viu als boscs de ribera o en indrets sotmesos a inundacions.

Ha estat cultivat des d'antic pels seus branquillons, els vímens, que degut a la seua flexibilitat i resistència es feien servir per fer cistelles, canastos, canastes, banastos, argadells...

Xaparra

Xaparra

Juniperus sabina L.

Arbust reptant de fulles esquamiformes, fruits blavosos d'uns 5 mm. Conviu amb el pi albar a les zones fredes i de més altitud.

Escàs al terme de Vilafranca, només alguns exemplars a les parts més elevades i humides. Abundant per damunt dels 1400 m a les terres aragoneses limítrofs amb Vilafranca.

Xiprer, ciprés*Cupressus sempervirens* L.

Arbre perennifoli amb fulles reduïdes a diminutes escates. Al refregar les fulles desprenen olor a resina. Presenta fructificacions llenyoses i globoses.

Hi ha varietats de forma columnar, amb la capçada densa i estreta i altres amb la capçada amplament cònica i de forma més piramidal.

Des d'antic s'ha plantat com arbre ornamental i funerari, típic dels cementiris per la seua simbologia cultural i religiosa. També s'ha utilitzat en jardineria des d'època remota.

Xiprer

Xop*Populus nigra* L.

Arbre caducifoli, sense flors vistoses. El fruit és una càpsula xicoteta i a l'obrir-se ixen les llavors molt xicotetes i es dispersen juntament amb un plomall cotonós.

Viu a les vores de la rambla, de fonts i fondals humits. És un arbre de creixement ràpid i de la seua fusta es fan embalatges o pasta de paper.

Xop

Referències Bibliogràfiques

ÁLVAREZ ARIAS, B. T. (2006): *Nombres vulgares de las plantas la península Ibérica e Islas Baleares*. T.D. Univ. Autónoma de Madrid. Facultad de Ciencias Secc. Biológicas. On line:

<https://bibdigital.rjb.csic.es/records/item/1526011-nombres-vulgares-de-las-plantas-en-la-peninsula-iberica-e-islas-baleares?offset=1>

CASTROVIEJO BOLIBAR, S. & AL. (1998): *Flora Ibérica. Plantas vasculares de la Península Ibérica e Islas Baleares*. Vol. 6. Real Jardín Botánico. CSIC.

MATEO SANZ, G. (2020): Nuevas reflexiones sobre los nombres vernáculos de las plantas. *Flora Montibérica* 78: 61-63.

MULET PASCUAL, L. (1991): *Estudio etnobotánico de la provincia de Castellón*. Diputació de Castelló.

PARDO DE SANTAYANA, M. (2003): *Las plantas en la cultura tradicional de la Antigua Merindad de Campoo*. T.D. Universidad Autónoma de Madrid.

<https://bibdigital.rjb.csic.es/records/item/1526051-las-plantas-en-la-cultura-tradicional-de-la-antigua-merindad-de-campoo?offset=2>

VALLÉS XIRAU, J. (2009): El cas dels noms catalans de les plantes. Pàg. 129-149. On line: https://www.termcat.cat/docs/PDF/Espais_2009_Joan_Valles.pdf

VALLÉS XIRAU, J. (dir.). *Noms de plantes: Corpus de fitonímia catalana* [en línia]. Barcelona: TERMCAT, Centre de Terminologia, cop. 2014. (Diccionaris en Línia) <<http://www.termcat.cat/ca/diccionaris-en-linia/191/>>

VIGO I BONADA, J. & VALLÉS XIRAU, J. (2016): “La nomenclatura botànica i els noms catalans de les plantes. Reflexions a propòsit d’un recull de fitònims. *Estudis Romànics* [Institut d’Estudis Catalans], Vol. 38: 283-294.

ANNEX

Relació de noms científics ordenats alfabèticament:

<i>Acer monspessulanum</i> L.	<i>Juniperus communis</i> L.
<i>Acer opalus</i> Mill. subsp. <i>granatense</i> (Boiss.)
Font Quer & Rothm.	<i>Juniperus oxycedrus</i> L. subsp. <i>badia</i>
(H. Gay) Debeaux
<i>Amelanchier ovalis</i> Medicus	<i>Juniperus phoenicea</i> L.
<i>Arctostaphylos uva-ursi</i> (L.) Sprengel subsp.
<i>crassifolia</i> (Br.-Bl.) Rivas Mart.	<i>Juniperus sabina</i> L.
<i>Berberis hispanica</i> Boiss. & Reuter subsp.
<i>seroi</i> (O. Bolòs & Vigo) Rivas Mart. & al.	<i>Juniperus thurifera</i> L.
<i>Buxus sempervirens</i> L.	<i>Lavandula angustifolia</i> Miller subsp.
<i>pyrenaica</i> (DC.) Guinea
<i>Ceterach officinarum</i> Willd.	<i>Lavandula latifolia</i> Medicus
<i>Clematis vitalba</i> L.	<i>Ligustrum vulgare</i> L.
<i>Colutea brevialata</i> Lange	<i>Lonicera etrusca</i> Santi
<i>Cornus sanguinea</i> L.	<i>Lonicera xylosteum</i> L.
<i>Corylus avellana</i> L.	<i>Pinus nigra</i> Arnold subsp. <i>salzmannii</i>
(Dunal) Franco
<i>Crataegus monogyna</i> Jacq.	<i>Pinus sylvestris</i> L.
<i>Cupressus sempervirens</i> L.	<i>Populus nigra</i> L.
<i>Cydonia oblonga</i> Miller	<i>Prunus mahaleb</i> L.
<i>Dorycnium pentaphyllum</i> Scop.	<i>Prunus spinosa</i> L.
<i>Erinacea anthyllis</i> Link subsp. <i>anthyllis</i>	<i>Quercus faginea</i> Lam.
<i>Genista ausetana</i> (O. Bolòs & Vigo)
Talavera	<i>Quercus ilex</i> L. subsp. <i>ballota</i> (Desf.)
Samp.
<i>Genista hispanica</i> L. subsp. <i>hispanica</i>	<i>Rhamnus alpinus</i> L.
<i>Genista scorpius</i> (L.) DC.	<i>Rhamnus saxatilis</i> Jacq. subsp.
<i>infectoria</i> (L.) P. Fourn.
<i>Globularia linifolia</i> Lam. subsp. <i>hispanica</i>
(Willd.) M.B. Crespo & Mateo	<i>Rosa</i> sp.
<i>Hedera helix</i> L.	<i>Rosmarinus officinalis</i> L.
<i>Helleborus foetidus</i> L.	<i>Rubus ulmifolius</i> Schott
<i>Ilex aquifolium</i> L.	<i>Ruta angustifolia</i> Pers.
<i>Jasminum fruticans</i> L.	<i>Salix atrocinerea</i> Brot.
<i>Juglans regia</i> L.	<i>Salix eleagnus</i> Scop.

Salix fragilis L.
Salvia lavandulifolia Vahl subsp. *lavandulifolia*
Sambucus nigra L.
Santolina eridoides Poir.
Satureja montana L. subsp. *montana*
Sedum album L.
Sedum sediforme (Jacq.) Pau subsp. *sediforme*
Sempervivum tectorum L.
Sorbus aria (L.) Crantz.
Sorbus domestica L.
Taxus baccata L.
Teucrium capitatum L. subsp. *capitatum*
Thymus vulgaris L.
Tilia platyphyllos Scop.
Ulex parviflorus Pourr. subsp. *parviflorus*
Ulmus minor Miller
Viburnum lantana L.
Viscum album L. subsp. *austriacum* (Wiesb.) Vollmann
Vitis vinifera L.